

**Самотні воїни.
Спецпідрозділи вермахту
проти партизанів 1942-1943**

У книзі розповідається про один із підрозділів мисливців-єгерів (командос), створений вермахтом для боротьби з партизанами і закинтий у район білоруських лісів.

У тривалій і нещадній боротьбі у кожного члена групи було своє бойове завдання, в результаті розгорнута антипартизанська війна ставала сутичкою людини з людиною.

В. Гартфельд, який командував у двадцятишестирічному віці єгерським підрозділом, — один із небагатьох, хто залишився живим після цих неймовірних боїв, і його спогади — чудове свідчення всієї безглуздості війни.

САМОТНІ ВОЇНИ

**СПЕЦПІДРОЗДІЛИ
ВЕРМАХТУ
ПРОТИ ПАРТИЗАНІВ
1942-1943**

ВАЛЬТЕР ГАРТФЕЛЬД

Видавництво
«К Н Т»
Київ - 2024

УДК 94(430).086

Г 21

Гартфельд Вальтер

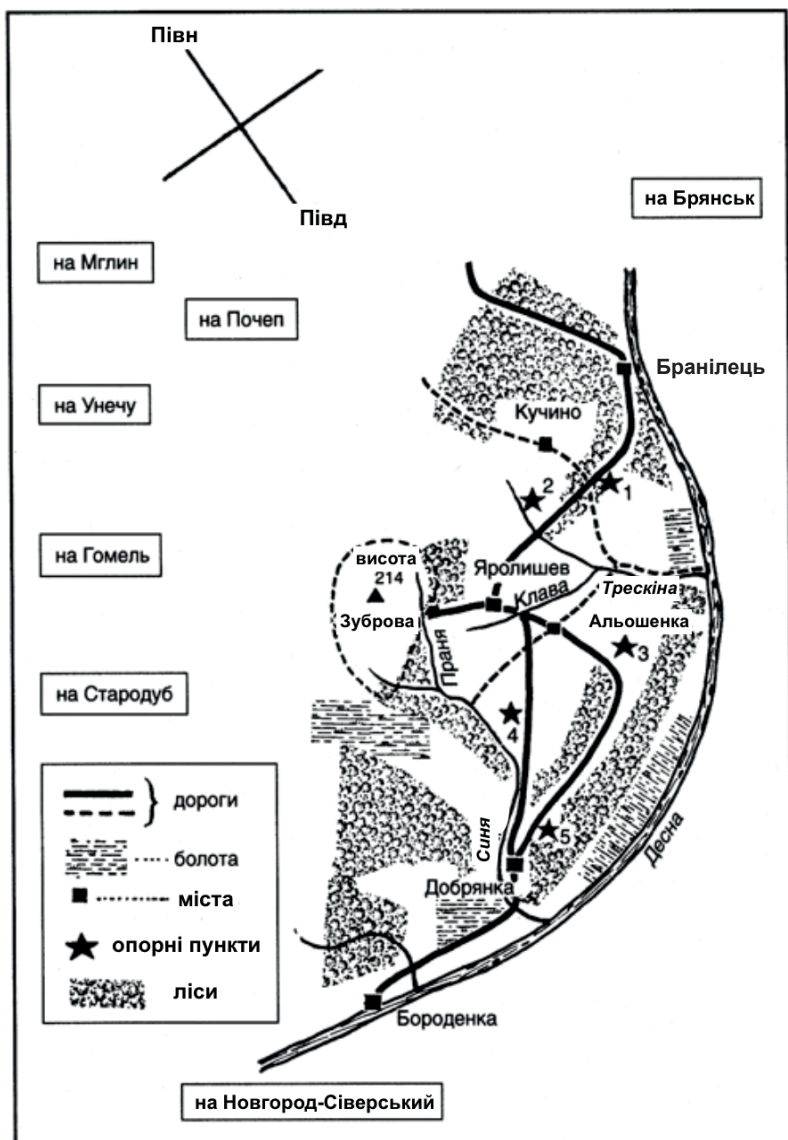
Г 21 Самотні воїни. Спецпідрозділи вермахту проти партизанів 1942-1943. / Вальтер Гартфельд. — Київ: Вид. «КНТ», 2024. — 214 с.

ISBN 978-611-01-3275-6

У книзі розповідається про один із підрозділів мисливців-егерів (командос), створений вермахтом для боротьби з партизанами і закинутий у район білоруських лісів. У тривалій і нещадній боротьбі у кожного члена групи було своє бойове завдання, в результаті розгорнута антипартизанська війна ставала сутичкою людини з людиною. В. Гартфельд, який командував у двадцятишестирічному віці егерським підрозділом, — один із небагатьох, хто залишився живим після цих неймовірних боїв, і його спогади — чудове свідчення всієї безглуздості війни.

ISBN 978-611-01-3275-6

© Видавництво «КНТ», 2024.

•

Розділ I

ЕПІЗОД ІЗ ТАНКОМ

О п'ятій годині пополудні танкісти побачили селище. Воно притулилося в закруті річки, дахи будинків, що стоять безладно, забарвилися червонуватим світлом.

Унтер-офіцер Шредер віддав наказ уповільнити хід, а головному екіпажу бути готовим до бою. Занадто багато безлюдних і згорілих селищ, занадто багато на вигляд безневинних хуторів виявлялися вибухонебезпечними для сталевих гусениць танків, коли розвідувальний загін рухався занедбаними, як здавалося, вулицями радянських селищ.

Башта танка задраєна. Краще задуха, ніж цей в'дливий пил, який роз'їдає очі.

Усередині танка люди стали розслаблятися. З усього екіпажу, здавалося, турбувався один Курт Рейнхардт. Двигун раптом запрацював із перебоями і потім заглух. Слідом за тишею, що настала, почулася лайка. Юрген Ессен витирав спітніле обличчя, тоді як Великий Мартін кричав Шредеру:

– Гей, ти відкриєш, нарешті, люк!

Шредер відчинив верхній люк вежі, висунувся назовні і швидко закурив сигарету. Його перша затяжка виявилася трагічною. Він так і не пізнав смаку другої затяжки, бо пролунала кулеметна черга. Не завершивши перекур, Шредер повільно опустився вниз. Юрген знизу побачив сержанта в незвичайній позі і криваву пляму на його комбінезоні. Він скрикнув, схопив Шредера за ноги, і обм'якле тіло вбитого зісковзнуло всередину танка.

Далі все відбувалося дуже швидко. Гармату, спарену з кулеметом, навели навмання на східну околицю села. Кулемет відкрив вогонь.

У цей час біля зупиненого танка почали рух танк лейтенанта Штюмме і мотоциклісти супроводу. Побачивши спалахи вогню кулемета, двадцять мотоциклістів, як на навчаннях, стрибнули у свої машини і помчали вниз центральною вулицею села.

Клаус Штюмме прокричав по радіозв'язку:

– Звідки стріляли?

– Зі сходу... О дев'ятій годині... Шредер убитий...

– Однією чергою?

– Так.

Клаус Штюмме швидко віддав накази.

Більше нічого не відбувалося. Під сонячними променями село здавалося позолоченим. Погана дорога вилялася пересіченою місцевістю і губилася в лісі. Погляд затримався на компактній групі низеньких будиночків, а на схід – на колодазі в тіні величезного дерева.

Через кілька хвилин під'їхав інший танк, щоб узяти на буксир застряглий, і загін досяг села.

Після прибуття Клауса Штюмме зустрів полковник Брандт, який перебував, як зазвичай, у танковому взводі, що йшов в авангарді. Невисокий і товстий, він мав вигляд у чорній куртці танкіста досить смішний, а потертий кашкет надавав йому вигляду доброго бюргера.

– Лейтенант Штюмме, – відрпортував Клаус. – Чекаю ваших наказів, пане полковнику.

– Що сталося?

– Я виявив на дорозі танк Шредера із заглухлим двигуном, його тягнули на буксирі до села. Шредера вбито... Однією-єдиною чергою.

– Візьміть десять осіб і огляньте місце.

Штюмме попрямував до мотоциклістів, які чекали на нього, мотори їхніх машин працювали на холостому ході. Він швидко відібрав солдатів і зібрався піти, коли два танкісти попросили в нього дозволу супроводжувати патруль. Клаус Штюмме знизав плечима. Легше знайти заміну піхотинцю, нехай навіть на мотоциклі, ніж екіпажу танка. Якщо смерть для всіх солдатів однакова, то наказ вимагає її конкретизації. Як на бійні: вибір насамперед або в другу чергу. Але зрештою необхідно, щоб час від часу проблеми особового складу вирішувала війна.

Село, не зворушене війною, здавалося повністю безлюдним. Солдати обережно ступали вздовж стін, дотримуючись дистанції в десять кроків один від одного. Вони взяли за орієнтир колодязь біля дерева і почали обшукувати будинок за

будинком зі зброєю напереваги. Саме Великий Мартін виявив єдиний будинок з мешканцями. У найдальшій від колодязя хаті проживали давня стара баба і двоє дітей. Сидячи на підлозі, стара розгойдувалася і плакала. У великому довгаستому кошику стогнала під брудною мішковиною маленька дівчинка. Її очі були заплашені, обличчя з нездоровим рум'янцем. Хлопчик, поруч із яким стояло відро води, закривав її обличчя брудною ганчіркою. Обстановка в хаті пригнічувала. За знаком Мартіна в хату увійшли Штюмме та інші танкісти.

– Тільки цього й не вистачало. – Юрген Ессен зняв чорну пілотку і підійшов до дітей. Хлопчик хотів було відсахнутися, але потім простягнув солдату вологу руку.

Клаус, стурбований станом дівчинки, розпитував стареньку. – Так, так, – відповідала стара, – дуже хвора, сильна лихоманка. – Ходімо, тут ні чорта немає... підемо, Мартіне, подивимося, чи зможе що-небудь зробити лікар.

Штюмме зупинився на порозі в очікуванні, поки його люди повільно поверталися до хати. Один солдат підійшов до колодязя зачерпнути воду і став пити в оточенні своїх товаришів.

Походжаючи, Клаус Штюмме натрапив на Великого Мартіна і лейтенанта медичної служби Гюнтера Грабера, які йшли до хати. Він приєднався до них.

Клаус увійшов першим. Він зупинився на кілька миттєвостей, щоб звикнути до темряви, оскільки день був короткий, а маленькі вікна пропускали лише трохи світла. Йому довелося швидко визнати очевидне: хата була порожня. Залишився тільки кошик, у якому раніше лежала дитина. Мартін витріщив очі:

– Чорт забирай... Безглуздий фокус... Немає ні баби, ні малечі.

Здивований, він уважно оглянув підлогу й енергійно штовхнув кошик ногою. Відразу ж показалася кришка льоху. Він нахилився, потягнув за кільце в кришці, відчинив її і схилився над спуском у льох. Штюмме освітив тісний підвал. У кутку пліснявіли кілька залежаних морквин. На підлозі валялися порожній магазин від ручного кулемета і шапка з червоною зіркою. Виднілося кілька плям крові.

Тепер шукати було марно. Баба, діти і солдат могли втекти за цей час десять разів. Штюмме лаяв себе за те, що не поставив вартового, і сподівався, що взвод охорони на узліссі, можливо, помітить і схопить втікачів. Уся трійка повернулася на КП.

Коли Клаус рапортував, полковник Брандт слухав його, не ставлячи запитань. І зрозуміло чому. Нічого нового в цьому трюку з дітьми не було. Він запитав себе, чи могли б його власні діти вчинити так само, і вирішив, що не могли.

Увечері Клаус Штюмме приєднався до унтер-штурм-фюрера (лейтенанта СС) Гайнца Проста, чий піхотний полк супроводжували бронемашини. Офіцер СС сказав йому, що в окупованих селах уже зібрано, іноді по дрібних шматочках, близько двадцяти трупів солдатів. Вони загинули внаслідок поодиноких нападів – в одному з них був убитий Шредер – або підірвалися на мінах. Один вибуховий пристрій у вигляді аптечки забрав життя двох медсестер. Замінований воріт колодязя відправив одного унтер-офіцера до шпиталю, а трьох солдатів – у могилу.

Саме під час цієї розмови Гайнц Прост уперше вимовив слово «партизан». І вони, двоє, інстинктивно відчували, як у них на очах війна ставала іншою. Якщо й існували селища, де селяни пропонували квіти і свіжу воду, то було набагато більше безлюдних і ворожих сіл, невідомо куди ведучих доріг, де на німців несподівано обрушувався вогонь радянської зброї. Противник ховався в лісах, болотах, розчинявся в міських на-товпах. Для Клауса Штюмме дві війни, два способи бою на-кладалися один на одного, і він шкірою відчував загрозу, що нависла над ними всіма. Гайнц Прост, методичний, стурбований насамперед досягненням головної мети війни, Москви, із занепокоєнням спостерігав, як температура повітря падала на кілька градусів щодня.

Наступного ранку, коли загін приготувався до подальшого маршу, з'ясувалося, що вартового на узліссі зарізали. З нього, коли він уже нічого не чув і не бачив, зняли чоботи. Труп лежав за двадцять метрів від опорного пункту, весь у крові, на спині, з розкинутими руками.

Унтерштурмфюрер викреслив ще одне ім'я зі списку особового складу і записав навпроти: загинув у бою біля села Воржни.

На виході з села Гайнц Прост побачив покажчик із написом: «Берлін 1052 кілометри». Він сердито пересмикнув плечима.

Дві групи розійшлися в Севську. Наступної ночі р*сійські диверсанти підпалили один зі складів пального танкової дивізії. Увечері наступного дня в маленькому глухому селі, де зупинився на заході дня загін, п'ятірка радянських літаків здійснила бомбардування з малої висоти. Отримавши пора-

нення в ногу і ліве плече, Клауса Штюмме евакуювали до гомельського госпіталю, звідки його відкликали до Берліна наказом зі штабу.

Партизани в тилах німецьких військ небезпечно активізувалися, і командування групи армій «Центр» стало наполегливо вимагати створення спеціальних загонів.

•

Розділ 2

ПАРТИЗАНИ

Яковлев, лежачи на снігу, уважно спостерігав за залізничним полотном, яке тягнулося вздовж кромки обриву. Поїзд пройде лише о першій годині ночі. На мить виникло бажання атакувати патруль, неясні силуети солдатів якого він помітив. Але тоді вся нічна операція може бути провалена, якщо один із цих чортових німців встигне підняти тривогу.

Терентьев, бачачи занепокоєння товариша, передав йому жменю насіння соняшнику, яке силач прийняв бурчачи:

– Довго чекати...

– Зате буде гарний феєрверк, який забарвить сніг.

На горизонті показався паротяг, перед яким рухалася платформа з мішками, заповненими піском.

Партизани забули про холод і виснажливе очікування, заморожені тим, як великі колеса метр за метром просувають поїзд до пастки.

Після проходження платформи з мішками піску Яковлев навалився на детонатор усією вагою тіла, і поїзд після сліпучого спалаху злетів у повітря.

р*сіяни кілька секунд спостерігали, як вирував вогонь, потім мовчки вирушили в гущавину лісу.

За письмовим столом, позаду якого лежали порожні ящики для боєприпасів, писав Гайкін. Сивий, зі щетинистими рудими вусиками і доброзичливою посмішкою, він упевнено керував службою інформації загону і щодня сумлінно зазначав подробиці всіх операцій. Він виношував блакитну мрію представити одного чудового дня кому-небудь нагорі, можливо, навіть у Москві, довгий список знищеної техніки, рухомого складу і живої сили противника.

Після прибуття Яковлев попросив представити йому підсумки операцій за два тижні.

18 лютого: кинуту гранату у вантажівку служби постачання 150-го протитанкового полку: троє вбитих, двоє поранених ворожих солдатів. 23 лютого: колона з шести вантажівок була блокована біля завалу на дорозі. Кулемети партизанів косили із засідки німців одного за іншим. Захоплено: 10 ящиків гранат; 21 гвинтівка (карабін); 3 ручних кулемети; 1 станковий кулемет; 8 ящиків боєприпасів; запаси продовольства. Зібрано одяг убитих.

28 лютого: підірвано поїзд із солдатами-відпускниками.

Кількість загиблих не встановлено. У складі поїзда був пасажирський вагон для цивільних осіб. У сусідні села було відправлено людей із загону для роз'яснення обстановки.

2 березня: підірвано поїзд із боєприпасами. Повністю знищено разом із паротягом 15 вагонів. Рух на залізниці перервано на сорок вісім годин.

Терентьев, у минулому інженер на тракторному заводі, підійшов до двох партизанів і прочитав написане поперек плеча Гайкіна.

– Яковлев, пам'ятаєш старого генерала, якому ми допомагали в Мінську? Він говорив, що в р*сії багато лісів і що фашисти ніколи не зможуть вирубати їх усі. За кожним збереженим деревом стоятиме р*сійська людина, готова атакувати.

– Сподіваюся, ми не підведемо, – відповів, сміючись, Гайкін.

Світловолосий Ковальов, який чистив рушницю, подивився на нього і пробасив:

– Усі ліси наші друзі.

Багато дерев було вирубано в Плоскому, де дислокувалося те, що залишилося від танкового полку полковника Брандта після провалу наступу на Москву.

У заплаві річки на схід від села при двадцятиградусному морозі промерзла збройова сталь пристає до шкіри. Коли над Великим Мартіном пронеслася перша кулеметна черга, він звалився в сніг. Його рот одразу набився білою гидотою, а невдовзі за комір потекли тоненькі цівки талої води.

Поруч із ним Юрген Ессен і Рейнхардт із тривогою поглядали на колючий дріт, який їм слід було перерізати, щоб проповзти далі.

На фланзі розгорнутого строю Вольфганг і Фрідріх Ленгсфельди ретельно закопали в сніг чорні ящики, що відсвічували мастилом. Коли загуркотіли міномети, вони погля-

нули з байдужістю на білі стовпи, що зметнулися в повітря, і почали розмотувати електричний дріт.

Інші солдати повільно повзли, втягнувши голову в плечі – «як прасувальні дошки». лейтенант Прост стояв біля кулеметів і уважно стежив за людьми і траєкторією стрільби. Клаус Штюмме перебував поруч і запитував себе, скільки ще часу солдати лежатимуть на землі до кінця навчань. Але в Гайнца Проста теж був резон. Щоб жити, або, точніше, вижити, потрібно вміти поводитися під обстрілом так, як моряк або селянин поводить під час бурі, щоб виробити в собі нові інстинкти. Страх зникає, коли виробляються рефлексії професіонала.

Гайнц Прост дав свистом сигнал про закінчення навчальних стрільб, і відділення повільно повернулися до села, колишнього колгоспу, де майже місяць офіцери і солдати жили дивним общинним життям. Змучені, брудні, неохайні, в одязі наполовину цивільному і наполовину військовому, вони більше нагадували групу бандитів, ніж добірний підрозділ. Клаус засміявся, уявивши фізіономії офіцерів ОКВ, які інспектують команду єгерів під нульовим номером.

Команду єгерів під нульовим номером...

Ця назва єгерям подобається. Вони опинилися у списку особового складу спецпідрозділу, маленької резервної групи з вісімдесяти осіб, виділеної для ведення дистанційної війни. Під час неї вони повинні боротися поодиночці в селах, не позначених на карті, у лісах, у яких мають діяти, як на вулицях міста.

У сараї колишнього колгоспу єгері чистили зброю під невсипущим контролем унтера Герта Байера. Незалежно від часу і втоми, це було їхнє найперше завдання: бо їхнє життя

залежало від безперервної дії цих добре змащених металевих виробів і точних приладів.

У кутку Пауль Швайдерт, колишній понтонер, і Густав Гальгер готували завдання з р*сійської мови.

Людвіг і Райхель, відряджені на господарські роботи, стежили за каструлями, обговорюючи достоїнства різних баб, яких трахали до початку війни.

Це був приємний час доби. У спекотний день суха солома дряпала шкіру. Звичайно, перед тим, як спати, потрібно було зайнятися р*сійською мовою і вправами з дзюдо. Але якийсь час вони були в безпеці.

Ганс Йорг, іменований коротко Ха-Йот, налаштував радіо і починав щоденний відпочинок. Маленький і дуже худий, він мав найгірший характер у всій групі. Його батько, заарештований гестапо 1937 року, сидів весь цей час у концтаборі. Перші контакти Ха-Йота з хлопцями з СС були важкими. Вісімдесят добровольців прибули в підрозділ командос з усіх родів військ: піхотинці, танкісти, з військ СС, СД, і спочатку було нелегко уникнути бійок. Але Прост і Байер володіли швидким і точним ударом і, звісно, справлялися з труднощами за допомогою Карла Вернера, гессенського лісоруба.

Після виклику ввечері, у той час як вартові заступили на службу в холодну ніч, Клаус Штюмме вирушив спати на своє ліжко поруч зі своїм другим заступником, лейтенантом СД Манфредом фон Рітмаром. Давні друзі, вони зустрілися в госпіталі в Гомелі. А оскільки Берлін вимагав присутності в команді офіцера СД, Клаус вибрав свого товариша по університету в Гейдельберзі (в атласах останніх років – Гайдельберг. – Ред.).

Фон Рітмар виявився цінним придбанням. Відмінний стрілець, напрочуд стійкий, незмінно спокійний, він слугував для групи прикладом самовладання. Проте в психологічному відношенні з ним було щось не так. Він іноді надовго замовкав, ввічливо відмовляючись від відповідей на прями запитання.

Штюмме згадав навчальні стрільби бойовими патронами, якими керував фон Рітмар. Раптова блідість обличчя, дивна нерухомість сірих очей, нервові рухи видавали його тривогу. Але Штюмме так нічого і не дізнався.

Того вечора Манфред, розслабившись, почав говорити про замки на берегах річки Неккар у Баден-Вюртемберзі.

Тепер підготовку командос було завершено. Залишилося розв'язати єдину проблему: знайти лікаря. Гайнц Прост, справжній солдат, думав насамперед про ділові якості. І він знав, що бійцю легше битися, якщо він відчуває, що хтось за його спиною готовий надати йому допомогу в можливому лікуванні та відновленні до повноцінного життя. Після довгих роздумів Клаус Штюмме зупинив свій вибір на Гюнтері Грабері, лікареві з його колишнього танкового полку.

Між ними відбулася емоційна розмова.

Клаус виклав суть справи. Гюнтер розсміявся:

— Говорімо серйозно, Клаусе. Я військовий, а не співак кабаре...

У цьому немає сенсу. Ти собі можеш уявити, щоб індіанці на стежці війни грали роль місіонерів?

— Ти занадто роздратований... Але ж знаєш, що вісімдесят хлопців потребують тебе... І ще, коли літній наступ закінчиться, наша перемога буде не за горами.

Зміст

<i>Розділ 1</i>	
ЕПІЗОД ІЗ ТАНКОМ	4
<i>Розділ 2</i>	
ПАРТИЗАНИ	11
<i>Розділ 3</i>	
ЖЕНЯ	24
<i>Розділ 4</i>	
ЗГРАЯ	49
<i>Розділ 5</i>	
ПАРТИЗАНСЬКЕ ЛІТО	90
<i>Розділ 6</i>	
ЛІС УРОЧИЩА БРАНІЛЕЦЬ	103
<i>Розділ 7</i>	
МАНФРЕД	131
<i>Розділ 8</i>	
САМОТНІ ВОЇНИ	164

ХУДОЖНЄ ВИДАННЯ

Вальтер ГАРТФЕЛЬД

САМОТНІ ВОЇНИ

СПЕЦПІДРОЗДІЛИ ВЕРМАХТУ
ПРОТИ ПАРТИЗАНІВ 1942 - 1943

Підписано до друку 02.08.2024 р. Формат 60x84 1/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 13,35. Тираж 300 прим.

ТОВ «КНТ»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 581 від 03.08.2001 р.

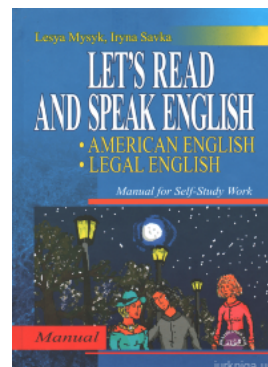
Книги, які можуть вас зацікавити

Управління на основі бойових завдань.
Настаєва сухопутних військ США

На війні та у полоні.
Спогади німецького солдата 1937-1950

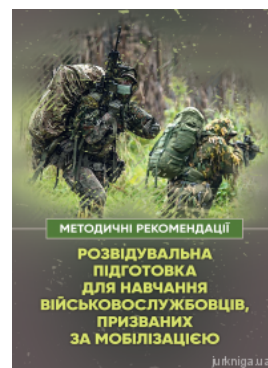
Читаймо та розмовляймо англійською — американським варіантом англійської — юридичною англійською

Військова топографія

Штаб у бою

Розвідувальна підготовка для навчання військовослужбовців, призваних за мобілізацією

Перейти до галузі права
Військове право

[Перейти на сайт →](#)